

Evidence-based ACT-model: certificering bevestigt kracht

"Een beetje ACT is niets."

ACT-teams lijken onorthodox te werken om hun vaak in de marge levende klanten te bereiken. In de praktijk is dat allesbehalve zo. ACT is een evidence-based model. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat Assertive Community Treatment effectief is in het verminderen van het aantal opnames in ziekenhuizen en het 'in zorg houden' van patiënten. In Nederland doet onder andere het Trimbos-instituut onderzoek naar ACT en FACT. Ook is ACT een werkwijze die kritisch wordt gevolgd door het CCAF, Centrum Certificering voor ACT en FACT. Het CCAF heeft een systeem voor certificering van ACT- en FACT-teams ontwikkelt en toetst regelmatig teams of zij voor het keurmerk in aanmerking kunnen komen. Inmiddels zijn er elf gecertificeerd, onder wie het ACT-team Breda van GGz Breburg Groep. Tijd voor een gesprek daar met Joost Talboom, spv-er en teamlid.

Het ACT-team zit in een statige ruimte aan de Baronielaan in Breda. Een ruimte gedomineerd door eikenhouten lambrizing, parketvloer en een open haard met houtsnijwerk en karakteristieke Delftsblauwe tegels. Waar eerst bestuurders en directeuren vergaderen, lopen nu cliënten / leden van het ACT-team in en uit. Op de schoorsteenmantel van de open haard prijken zo'n twintig lege wijnflessen. Het zijn niet zo maar wat flessen. Iedere fles staat voor een klant met wie samen toegewerkt is naar een eigen woonadres. Een moment dat terecht wordt gevierd.

De door zijn omvang afstandelijke vergadertafel is vervangen door tafels waaraan je vooral met elkaar kunt praten. Op die tafel liggen medicijnen klaar om op te halen, verder een internet-aangiftebiljet, een enveloppe van de gemeentelijke kredietbank en een tas met etenswaren. Aan de wanden hangen posters over Dubbele Diagnose, IDDT, IPS en niet te vergeten, het eigen ACT-plus model. Joost Talboom, spv-er is aan de telefoon over mogelijk een nieuwe klant, zo valt uit de gespreksflarden op te maken. 'We willen hem verleiden tot contact structurering financiëndag- en nachtritme terugbrengen, werk en dagbesteding is een belangrijk onderdeel ... bekend geluid ... met ons een medestander zult vinden ... ja graag, wat u fijn vindt ... hoor u zeggen dat het hectisch is ... wachten uw telefoontje af? ... naar ons toe of wij naar u toe.' Joost sluit het gesprek af. Het is inderdaad een moeder die hulp zoekt voor haar zoon. Ze is teleurgesteld geraakt in de hulpverlening en vestigt nu haar hoop op het ACT-team.

"Welkom in het epicentrum in Breda voor hoog complexe behandeling voor mensen met psychotische stoornissen," zegt Joost. Hij heeft bureaudienst en maakt tussendoor tijd vrij om over het team en de certificering te praten. Het team ontving op 24 september jongstleden bij het Tools for (F)ACT-congres het ACT-keurmerk met de vermelding 'optimale implementatie'.

Op 23 juli bezochten de auditoren van CCAF, Remmers van Veldhuizen en Joost den Otter het team in Breda. Door gesprekken, dossieronderzoek en mee te gaan bij het bezoeken van cliënten keken zij of het team modelgetrouw werkt en dus voldoet aan kwaliteitsstandaarden van het CCAF. Bij dat onderzoek wordt een uitgebreide scorelijst ingevuld. Bij een voldoende score krijgt het team het certificaat voor een beperkt aantal jaren. Daarna wordt opnieuw een audit uitgevoerd. Het ACT-team Breda voldeed aan de scores en heeft nu een certificaat voor drie jaar.

Joost beaamt dat ACT het beste werkt als het organisatiemodel wordt aangehouden. In dat model staan allerlei criteria, bijvoorbeeld: is het team samengesteld volgens de ACT-standaard in aantal fte's en expertise. Past de caseload bij het aantal beschikbare teamleden. Ook het meten van resultaten via onder meer ROM en HoNOS staat beschreven. Het klinkt wat tegenstrijdig: werken volgens een model voor een doelgroep

die wars is van alle regels. "In de praktijk blijkt gewoon dat het nodig is. Een beetje ACT is niks."

ACT-plus

En het ACT-team Breda gaat verder dan het model. Ze hebben hun eigen ACT-plus Model. (Westen 2009) Naast de gebruikelijke ACT-functies zijn er een paar extra functies. Bijvoorbeeld SMS-alert. "Dat zetten we in om medicatie-trouw te ondersteunen. We sturen sms-berichten op momenten dat medicatie moet worden ingenomen. Eveneens een middel om medicatie-trouw te stimuleren is money for medication; de cliënt betalen als hij zijn depotmedicatie neemt." FPE/PR staat voor public relations. Het team doet aan pr met bijvoorbeeld hun 'Heldenavond'. Genodigden waren onder meer werkers bij politie, woningbouwverenigingen en de gemeente. "Het uitwisselen van ervaringen en kennis levert wederzijds begrip op." En: "tijdens zo'n avond zijn korte-lijn acties af te spreken, die helpen om klanten in het vizier te houden. Waar is iemand, zit hij vast? Kan de afval bij een 'woonplek' worden opgeruimd. Dat soort zaken." FPE is een terugkerend aanbod voor familieleden van ACT-leden.

Voor ACT-leden is een wekelijkse Kookclub gestart waar men tijdens de samenkomst van gedachten kan wisselen over medicatie, middelen en zo meer.

Het is én een sociale bezigheid én cliënten eten gezond. De doorsteek naar de somatische screening is dan gauw gemaakt. In de audit wordt deze extra positief genoemd. 'Zeer actief oog voor somatiek en metabool syndroom; er wordt gesignaleerd, verwezen, begeleid en zonodig zelf bloed afgenomen.' Het ACT-team Breda kan ook een beroep doen op een diëtiste.

De familie van cliënten wordt actief betrokken en uitgenodigd voor psycho-educatie. Laatst was er een avond voor families die al heel lang geen contact meer hadden met hun psychisch ontredderde en vaak verslaafde zoon of dochter, partner, goede vriend. Een heftige bijeenkomst met trieste én sterke momenten.

Het ACT-team zet IPS in om cliënten richting betaald werk te krijgen. IPS staat voor Individual Placement and Support en is een intensieve vorm van trajectbegeleiding voor mensen met ernstige en langdurende psychiatrische problemen, die graag aan de slag willen in een betaalde baan. "We richten ons dus beslist niet op voorzichtig 'toeleiden'," aldus Joost.

Het ACT-team heeft verder een eigen voeding- opslag- en klussenservice. Bij de voedingsservice doen een aantal klanten inmiddels vrijwilligerswerk door mee te gaan naar de Voedselbank en door voedselpakketten te maken. En er wordt hoog ingezet op nauwe samenwerking met het Forensisch Psychiatrisch Netwerk en de Penitentiaire Inrichting.

Ervaringsdeskundige

Natuurlijk zijn er ook dingen die beter kunnen. Eén van de aanbevelingen gaat over de behandel- en crisisplannen. Die zijn voor iedere cliënt gemaakt. Alleen het aandeel van de cliënten in de plannen mag en kan groter, door het er eerder met hen over te hebben en ze te betrekken bij het opstellen ervan. En hoewel het ACT-team in de HKZ-certificering is opgenomen, kan het team zichzelf het voordeel doen met het meer en structureel aandacht besteden aan het meten van effecten volgens HoNOS/Mansa en ROM..

Ook over de ervaringsdeskundige of beter gezegd het ontbreken ervan, staan opmerkingen in het auditrapport. Het ACT-team heeft een kritische houding ten opzichte van ervaringsdeskundigen. Joost: "Ervaringsdeskundigheid heeft zeker een grote toegevoegde waarde. Wat wij van hem of haar óók verwachten is dat hij goed kan meedraaien op het HBO-werk- en denkniveau van het team, ondanks zijn kwetsbaarheid. Dat is best wel uitzonderlijk ja, zoals wij dat vinden. We hebben nu net een stagiaire. Dus we hebben er wel een start mee gemaakt. Bovendien, als iemand volwaardig

meedraait, krijgt hij ook een volwaardig salaris en niet een heel kleine vergoeding" Nog even aftasten dus.

IDDT: Integrated Dual Disorder Treatment

Waar het ACT-team bijzonder mee scoorde was de wijze waarop IDDT is geïntegreerd. 'Er is een goed IDDT programma in opbouw; aandacht voor verslaving niet slechts door de deskundige, ook door de anderen in het team. Allen hebben motiverende gespreksvoering gevolgd. Het ACT-team Breda heeft een verslavingsdeskundige en ook de psychiater heeft veel kennis door zijn werkervaring in de verslavingszorg.'

"We hebben dat ook keihard weggezet. Hier zijn we mee omhoog geschoten," aldus Joost. Een initiatief, dat goed aansluit bij de praktijk. Een groot deel van de cliënten hebben psychische problemen en zijn verslaafd. Een groep met complexe problemen. Nog niet zo heel lang geleden vond behandeling van hen gescheiden plaats, in de ggz of in de verslavingszorg. Geen goede situatie omdat de problematiek nauw met elkaar verweven is. De inhoud van IDDT hulpverlening is toegespitst op de comorbiditeit van psychische problematiek en verslaving.

Kenmerken van IDDT zijn onder meer dat hulpverleners kennis hebben van de effecten van alcohol en drugs en hun interacties met de psychiatrische problematiek. Aan beide stoornissen wordt tegelijkertijd aandacht besteed. De behandeling is gefaseerd en wordt tussentijds aangepast in lijn met het stadium waarin de cliënt zit en diens motivatie. Er is veel aandacht voor counselling, familiebegeleiding, groepsbehandeling en zelfhulp en farmacologische behandeling.

Gouden randje

Kortom, het ACT-team Breda is enthousiast over het werk, de inhoud en de wijze waarop, en ziet dat bevestigd in het CCAF keurmerk. "Een keurmerk met een gouden randje, want met de toevoeging 'optimale implementatie", aldus Joost. 'Voor een prima ingespeeld team, gelijkwaardig, met humor', aldus de audit.

Dit interview is geschreven door de GGZ Breburg Groep naar aanleiding van het (F)ACT-congres op 23 september 2009 in Goirle. Tijdens dit congres werden aan elf (F)ACT-teams de eerste Keurmerken van de Stichting CCAF (www.ccaf.nl) uitgereikt. Het ACT-team Breda kreeg het keurmerk ACT met optimale implementatie.